

Princíp reciprocity, ako jediný účinný nástroj, dokáže zastaviť asimiláciu Slovákov v Maďarsku

---

Bratislava 22. mája 2019 (HSP/Foto:Archív-Gregor Papuček)

Gregor Papuček (1938) – básnik, publicista, prekladateľ, organizátor slovenského literárneho života v Maďarsku. Debutoval zbierkou poézie *Pilíške ozveny* (1982). Vydal desať zbierok poézie, dve zbierky básní pre deti a je autorom šiestich antológií. Preložil a vydal zbierku básní pre deti od S. Weöresa, zbierku a kompaktný disk (CD) zhudobnených básní pre deti. Zostavil a vydal zbierku ľudových piesní, ľudových rozprávok (v spoluautorstve) a monografiu obce Mlynky. Čestný člen Spolku slovenských spisovateľov a člen Maďarského zväzu spisovateľov. Prezident SR mu v roku 2008 udelil Rad Bieleho dvojkríža II. triedy

Na snímke Gregor Papuček

Ján Bobák: **Vlani sme si pripomenuli 30. výročie založenia Literárneho týždenníka, ktorý zohral významnú úlohu v demokratizačnom procese v bývalom Česko-Slovensku. Časopis otváral aj tabuizované témy, medzi ktoré patrila i slovenská otázka v Maďarsku. Ako hodnotíš prínos Literárneho týždenníka k oživeniu slovenského života v Maďarsku?**

Gregor Papuček: Časopis Spolku slovenských spisovateľov, *Literárny týždenník*, je svojim spôsobom aj časopisom slovenských spisovateľov v Maďarsku. Nielen preto, že sme členmi Spolku slovenských spisovateľov, ale predovšetkým z toho dôvodu, že už od svojho založenia nám umožňuje prezentovať na svojich stránkach našu tvorbu. Totiž, napriek dlhodobým

snahám, slovenskí spisovatelia doposiaľ nemajú v Maďarsku svoj vlastný stavovský časopis. Nikto nie je ochotný nám v tejto veci pomôcť. Literárny týždenník významnou mierou prispieva k posilňovaniu umeleckých ambícií našich spisovateľov. Túto pomocnú ruku potrebujú najmä naši mladí literáti, ktorí, ak chcú tvoriť v slovenčine, nemajú kde prezentovať svoje prvotiny. Pomoc, ktorú nám poskytuje Spolok slovenských spisovateľov a jeho tlačový orgán, mala a má pozitívny vplyv na upevňovanie slovenskej kultúry v Maďarsku, ktorú považujeme za integrálnu súčasť slovenskej kultúry. Slovenskú kultúru nie je možné uzavrieť a ohraničiť len v rámci Slovenskej republiky.

J.B.: Z tvojej iniciatívy vznikol pred tridsiatimi rokmi významný, dnes už historický dokument o postavení Slovákov v Maďarsku Zamlčaný protipól. Prečo ste sa v Demokratickom zväze Slovákov v Maďarsku rozhodli formou protestného otvoreného listu upozorniť maďarskú verejnosť na kritickú situáciu Slovákov v Maďarsku a čo ste si sľubovali od jeho uverejnenia?

G.P.: Súčasnú nepriaznivé postavenie Slovákov v Maďarsku má svoju stáročnú históriu. Nie je to len záležitosť posledných desaťročí. Násilná asimilácia Slovákov v Uhorsku dosahovala svoj vrchol na prelome 19. a 20. storočia. Koniec I. svetovej vojny znamenal síce zánik Uhorska a vznik Maďarska a Česko-Slovenska, ale uhorská politika násilnej asimilácie kontinuálne pokračovala v Maďarsku. Na krátku dobu, po skončení II. svetovej vojny, sa ukazovali určité náznaky zlepšenia, najmä v oblasti spolkového života, školstva a tlače. Založilo sa zopár slovenských základných škôl a jedno gymnázium. V oficiálnej propagande sa začalo hovoriť o vytvorení „slovenského školského systému“. V skutočnosti však ani po roku 1945 nejstoval v Maďarsku žiaden slovenský školský systém. Napriek tomu však oficiálna propaganda prezentovala maďarskú národnostnú politiku ako „vzorovú“. V období socializmu sa už pomadžarčovalo jemnejšími metódami. Bohužiaľ, táto nedemokratická politika sa nezmenila ani po zmene režimu, skôr naopak. Koncom 80. rokov minulého storočia maďarská propaganda rozpútala priam hysterickú kampaň proti svojim susedom. Zároveň sa však usilovala, najmä pred zahraničím, zakryť skutočné postavenie národnostných menšín na svojom území. Predmetom tejto demagogickej propagandy sa stala aj maďarská menšina v Slovensku a to aj napriek tomu, že rozsah národnostných práv, ktoré reálne využívala, sa vôbec nedal porovnávať s katastrofálnou situáciou v akej sme sa nachádzali

my v Maďarsku a to už od roku 1918. Tendenčné vysielanie štátnej Maďarskej televízie o údajnom strašnom utrpení a neznesiteľnom útlaku maďarskej menšiny v Slovensku stalo sa tou poslednou kvapkou, kedy už pretiekol pohár našej trpezlivosti. Neboli sme už ochotní počúvať tieto lži a účelové manipulácie s verejnou mienkou a rozhodli sme sa protestovať formou otvoreného listu. Domnievali sme sa, že otvoríme oči dezinformovanej a dlhodobo zavádzanej maďarskej verejnosti a na príklade Slovákov ukážeme, aká je skutočná tvár maďarskej národnostnej politiky. Otvorený list sme publikovali v máji 1989 v tlačovom orgáne Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku, v *Ľudových novinách*, pod názvom *Zamlčaný protipól*. Ako sa dalo čakať, ihneď sme sa stali predmetom verejného škandalizovania, osobného znevažovania a to bez toho, aby nám bolo umožnené brániť sa. A práve v tomto, pre nás veľmi ťažkom období, nám podal pomocnú ruku *Literárny týždenník*, ktorý začiatkom júla 1989 uverejnil náš otvorený list a následne ho uverejnili aj ďalšie slovenské periodiká. Týmto sa otvorený list dostal do novej, pre nás priaznivejšej polohy.

J.B.: Otvorený list bol adresovaný šéfredaktorovi Maďarskej televízie, maďarským ústavným predstaviteľom a šéfredaktorom ústredných denníkov Népszabadság a Magyar Nemzet. Aká bola ich reakcia?

G.P.: Reakcia na náš otvorený list bola v Maďarsku vo všeobecnosti negatívna. Nikto nebol ochotný nielen uverejniť náš otvorený list, ale ani viesť s nami dialóg o situácii Slovákov v Maďarsku. Oficiálne kruhy urobili všetko možné proti tomu, aby maďarská verejnosť mala možnosť oboznámiť sa so *Zamlčaným protipólom*. Na druhej strane, slovenská verejnosť, najmä vďaka *Literárnemu týždenníku*, získala základné informácie o našej kritickej situácii. Priznám sa, že veľké nádeje sme vkladali do nášho materského národa. Očakávali sme totiž, že oficiálni štátni predstavitelia Slovenskej republiky, ako aj slovenská intelektuálna elita, sa nás otvorene zastanú. Nádejali sme sa, že slovenskí vládni predstavitelia budú vo vzťahu k Maďarsku presadzovať pri riešení menšinovej otázky demokratický princíp reciprocity, ktorý ako jediný účinný nástroj dokáže zastaviť asimiláciu Slovákov v Maďarsku. Bohužiaľ, nestalo sa. Toto bolo naše najväčšie sklamanie. Politika reciprocity pri riešení menšinovej otázky v Slovensku a v Maďarsku zostala našim nesplneným snom. Pri absencii reciprocity mohla ďalej pokračovať násilná asimilácia Slovákov v Maďarsku, ktorá v súčasnosti prináša veľmi trpké ovocie.

J.B.: Napriek tomu, že váš otvorený list bol uverejnený len v Ľudových novinách, podarilo sa vám po dlhých rokoch otvoriť slovenskú otázku v Maďarsku. Aký bol ohlas na otvorený list v maďarskej verejnosti?

G.P.: Maďarská verejnosť nemala možnosť oboznámiť sa s našim otvoreným listom, keďže *ústredný denník Népszabadság nám ani len neodpovedal. Ďalší denník, Magyar Nemzet, zareagoval tak, že vyslal k nám, do Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku, svojho redaktora Istvána D. Dénesa, ale otvorený list odmietali uverejniť. Pán redaktor sa chcel so signatármi len porozprávať. Odmietal však s nami diskutovať o národnostnej politike maďarského štátu a postavení Slovákov v Maďarsku. Prišiel sa na nás len pozrieť. V plnom znení vyšiel v maďarčine Zamĺčaný protipól až v nasledujúcom roku v Segedíne, v historicko-vednom časopise AETAS (1990). Reakciu maďarských médií na počin „našich nespratníkov“, ako nás prezývali, výstižne zhodnotil jeden zo signatárov, prozaik a básnik Alexander Kormoš: „Príznačné je pre maďarské médiá, že v televízii ukázali mená signatárov Zamĺčaného protipólu s deprimujúcim komentárom, ale z obsahu dokumentu neukázali divákovi nič. Prečo? Lebo v tom dokumente pre jeho signatárov nebolo nič deprimujúce.“*

J.B.: Keď vynecháme exkurz do histórie slovensko-maďarských vzťahov, kritika signatárov otvoreného listu smerovala predovšetkým k národnostnej politike maďarského štátu. V akej situácii sa nachádzala slovenská menšina v Maďarsku koncom 80. rokov minulého storočia?

G.P.: Žiaľ, aj tých zopár slovenských základných škôl, ktoré ešte fungovali v 50-tych rokoch, bolo v roku 1961 zlikvidovaných a zmenených na dvojjazyčné maďarsko-slovenské školy. Z večera na ráno sme ostali bez slovenských škôl. Tento násilný zásah do slovenských škôl sa uskutočnil v čase, keď v Česko-Slovensku vrcholil boj so „slovenským buržoáznym nacionalizmom“ a likvidovali sa slovenské národné orgány. Socialistické Maďarsko využilo túto situáciu a rozhodlo sa skončiť so slovenskými školami. Kto by sa v tomto období odvážil v Slovensku protestovať!? A Slováci v Maďarsku boli po tzv. socialistickom združstevňovaní a sovietskej okupácii v roku 1956 už dostatočne zastrašení a zdeptaní.

Aj keď na základe uvedených úradných tabúl sa môže zdať, že so slovenskými školami je v súčasnosti už všetko v úplnom poriadku, opak je pravdou. Veď hľa, aj v mojej rodnej dedine, v Mlynkoch, máme tiež „slovenskú národnostnú školu“! Treba však povedať úplnú pravdu, že oznam na tabuliach je hrubo skresľujúci. Nezostalo totiž na nich miesto na doplnenie textu: „s vyučovacím jazykom maďarským“. Totiž na týchto „slovenských školách“ sa po slovensky vyučuje iba slovenčina a všetky ostatné predmety sa vyučujú v maďarskom jazyku. Nie slovenčina, ale maďarčina je na týchto „slovenských školách“ vyučovacím jazykom. Takéto „školy“ máme aj v iných slovenských dedinách. Absolventi týchto škôl však nedokážu po slovensky komunikovať. Takzvané „slovenské národnostné školy“ sa v súčasnom Maďarsku stali povestnými uhorskými Grünwaldovskými mlynčekmi. Ako to vystihovala dobová karikatúra: do mlynčekov sa na jednej strane nahádzu slovenské deti a na druhej strane vychádzajú z nich Maďari. Týmto spôsobom nenávratne prichádzame o svoju slovenskú inteligenciu a z našich slovenských obcí sa úplne vytráca slovenský jazyk. A nielen školy, lež aj slovenské kostoly sú už pomadžarčené. Keďže do slovenských dedín sa nasťahovalo toľko maďarského obyvateľstva, že je ho tam už viac než Slovákov, aj obecná samospráva je maďarská! Nuž, v takejto situácii sa nachádzali Slováci v Maďarsku koncom 80. rokov minulého storočia, keď sme koncipovali náš otvorený list.

J.B.: V maďarských médiách, vrátane zahraničných, dlhodobo rezonuje otázka postavenia maďarskej menšiny v susedných štátoch. Hlboké mlčanie však vládne o tragickom osude takmer polmiliónovej slovenskej menšiny v Maďarsku, ktorá bola po roku 1948 vydaná napospas násilnej asimilácii. Ako vôbec vnímajú vládne kruhy a maďarská verejnosť menšinovú otázku?

G.P.: Väčšina maďarskej spoločnosti je v dôsledku oficiálnej propagandy zaslepená trianonskou traumou a cez túto prizmu vnímajú aj menšinovú otázku. Vládne kruhy keď vyslovia slovo národnosť, alebo národná menšina, na nič inšie nemyslia iba na Maďarov žijúcich v susedných štátoch. Výdatne ich finančne podporujú, udeľujú im maďarské štátne občianstvo, podporujú ich snahy o politickú alebo kultúrnu autonómiu. Neustále šíria revizionistickú propagandu, že Trianon je neplatný a že územie „Veľkého Maďarska“ (Nagymagyarország) sa raz zjednotí. V snahe dosiahnuť tento cieľ rozširujú rôzne dezinformácie a polopravdy o útlaku maďarských menšín v susedných štátoch a zároveň tvrdia, že vraj jedine Maďarsko dokáže vzorne, demokraticky a civilizovane zaobchádzať s národnostnými menšinami a to na európskej úrovni. Keďže maďarská spoločnosť jedno storočie takmer nič iné nepočúva, je vo svojej väčšine presvedčená o pravdivosti tejto nacionalistickej propagandy. Slovákov v Maďarsku pokladajú za „prišielcov“ a Maďarov žijúcich v susedných štátoch za pôvodné, autochtónne obyvateľstvo, ktoré bolo násilne odtrhnuté od „Veľkého Maďarska“. Historické vedomie maďarského národa je v dôsledku tejto dlhodobej revizionistickej propagandy zdeformované a maďarský národ sa stáva ľahkou korisťou i nástrojom rôznych nacionalistických a šovinistických demagógov. Pokiaľ nedôjde k zásadnej zmene, tak Maďarsko je opäť na najlepšej ceste stať sa čiernou dierou Európy. Čo by nebolo dobré ani pre Maďarsko a ani pre jeho susedov.

J.B.: Ako si už uviedol, citlivou otázkou je asimilácia najmä v oblasti školstva a používania materinského jazyka. Zmenila sa táto situácia za posledných tridsať rokov a aký je súčasný stav slovenských škôl v Maďarsku?

G.P.: Slovenské školy s vyučovacím slovenským jazykom, tak ako to v prípade škôl s vyučovacím jazykom maďarským funguje v Slovensku už od roku 1918, nikdy v Maďarsku neexistovali a ani neexistujú. V súčasnosti máme iba päť dvojjazyčných základných škôl (Budapešť, Sarvaš, Békešská Čaba, Slovenský Komlós a Nové Mesto pod Šiatrom). A dve dvojjazyčné gymnáziá (Budapešť, Békešská Čaba). V ďalších, nedávno ešte slovenských dedinách, sú nanajvýš „slovenské národnostné školy“ s vyučovacím jazykom maďarským. Čiže, od uverejnenia *Zamľčaného protipólu* (1989) sa za posledných tridsať rokov situácia v slovenskom školstve nielenže nezlepšila, ale práve naopak, ešte viac sa zhoršila. V dôsledku neexistencie slovenských škôl stále menej slovenských detí ovláda svoj materinský jazyk. Tento vývoj

má deštrukčný dopad na slovenskú kultúru, ktorá stráca svoje prirodzené zázemie. Ak sa nám čím skôr nepodarí zastaviť tento nepriaznivý vývoj, tak nie je už ďaleko doba, keď v Maďarsku nebude mať kto čítať naše slovenské knihy a časopisy.

J.B.: Aké možnosti spoločenského uplatnenia má v Maďarsku slovenská inteligencia? Ako táto situácia ovplyvňuje slovenskú kultúru a zvlášť slovenskú literatúru?

G.P.: Slovenská inteligencia má v Maďarsku veľmi limitované možnosti seberealizácie. Slovenský intelektuál sa môže vo veľmi obmedzenej miere profesionálne uplatniť ako učiteľ, vedecký pracovník, tlmočník a prekladateľ, úradník v slovenskej samospráve, alebo ako jeden z piatich členov redakcie *Ľudových novín*. Pokiaľ však chce pracovať „na národa roli dedičnej“, tak len popri svojom zamestnaní. To je aj môj osobný prípad. Popri svojej práci som zbieral a knižne vydal slovenské ľudové piesne v Maďarsku. Spolu s priateľom Štefanom Lamim sme vydali 77 rozprávok z mojej rodnej dediny Mlynky. Písal som básne, prekladal som poéziu z maďarčiny a vydal som celý rad zbierok slovenských básní. A to všetko bez potrebnej pomoci a finančnej podpory. Našu situáciu mimoriadne sťažuje, že nemáme vlastné vydavateľstvo a ani obchodnú sieť, ktorá by distribuovala naše publikácie. Slovenský spisovateľ v Maďarsku tvorí bez potrebných finančných prostriedkov, na úkor svojho voľného času a na úkor svojej rodiny. Ak chce vydať publikáciu musí ju sám financovať, alebo je nútený sám si zaobstarávať finančné prostriedky na jej vydanie. A ak sa mu aj nakoniec podarí publikáciu vydať, opäť je odkázaný len sám na seba. Ako v časoch národného obrodzenia – sám distribuuje svoje publikácie medzi slovenských čitateľov. Nie každý, najmä z mladých, začínajúcich spisovateľov, je ochotný podstúpiť túto kalváriu. Obávam sa, či o niekoľko rokov budeme mať na literárnom poli ešte aspoň zopár nasledovníkov. Finančná slučka na krku slovenského spisovateľa v Maďarsku je jednou z hlavných brzd rozvoja slovenskej kultúry a zvlášť slovenskej literatúry.

J.B.: Deficity slovenskej kultúry v Maďarsku nedajú sa nahrádzať „vývozom“ slovenskej kultúry, najmä folklóru, zo Slovenska do Maďarska. Ako podporuje maďarský štát slovenskú menšinu?

G.P.: Pomoc zo Slovenska by mala stimulovať predovšetkým rozvoj našej kultúry, mala by sa zamerať na podporu našich spisovateľov, na podporu našej pôvodnej slovenskej tvorby. Za predchádzajúceho režimu posielali k nám zo Slovenska rôzne folklórne súbory a umelecké telesá, ktoré tak ako prišli, tak aj odišli. Na druhý deň si na nich už nikto ani nespomenul a náš kultúrny a literárny život ďalej stagnoval a upadal. Niekedy mám dojem, že situácia, s exportom folklóru zo Slovenska do Maďarska, sa v súčasnosti znova opakuje. Čo nie je dobré. No, a pokiaľ ide o podporu maďarského štátu, odpovedal by som svojou básničkou *Letáček môj*: Už krídielka máš obe podstrihnuté, / nuž huckajú ťa štedro do letu. / Ak nevzlietneš, nuž bude rozhodnuté, / že sám si stiahol svoju roletu. // Inými slovami povedané: pokiaľ deti v slovenskej obci nevedeli po maďarsky bolo im v škole prísne zakázané hovoriť po slovensky, hoci aj na chodbe alebo na školskom dvore. Keď už boli slovenské deti pomaďarčené a hovorili už len po maďarsky, začali ich napomínať, aby používali svoj materinský jazyk. Nuž, takúto farizejskú podobu má národnostná politika maďarského štátu voči našej menšine.

J.B.: Nie je to veľmi optimistický obraz. Aké perspektívy vidíš pre súčasnú slovenskú kultúru v Maďarsku?

G.P.: Slovenská kultúra v Maďarsku nemá v súčasnosti takmer žiadne možnosti pre svoj rozvoj. Ukážem ti to opäť na príklade mojej rodnej dediny Mlyniek. Podobne, ako do všetkých pilišských slovenských dedín (širšie okolie Budapešti), aj do Mlyniek sa prisťahoval veľký počet maďarských spoluobčanov, ktorí zmenili národnostné zloženie obce. V obecných voľbách získali viac hlasov než Slováci a založili si svoju samosprávu. Keďže majú početnú prevahu začali pôvodnému slovenskému obyvateľstvu diktovať svoju „demokratickú vôľu“. Rozhodli sa, že obec už vôbec nepotrebuje Slovenský dom a vyhnali nás z neho. Potom siahli na naše slovenské noviny *Pilišana* jednoducho ich zrušili. Začali vydávať v maďarčine *Pilisszentkereszt hírmondó*. Pred náš, pôvodne slovenský kostol demonštratívne postavili sochu uhorského kráľa Bela III. a na konci dediny zasa sochu svätej Alžbety. Aj námestíčko v obci po nej pomenovali, atď., atď. V Mlynkoch „demokratickým spôsobom“ dokončievajú to, s čím začali už maďarskí pauláni (Rád sv. Františka z Paoly), ktorí si v 18. storočí prisvojili cisterciánsky kláštor aj s našou dedinou Pleš (Mlynky) a v roku 1758 ju premenovali na Sancta Krux. V roku 1786 cisár Jozef II. rád paulánskych mníchov síce zrušil, ale dnes, po dvesto rokoch, prišli do Mlyniek noví „pauláni“ a naša slovenská dedina už nebude ani Pleš, ani Piliš, ani Mlynky,

ale Pilisszentkereszt! A takto to vyzerá vo všetkých obciach v Maďarsku, v ktorých ešte donedávna tvorili Slováci väčšinu obyvateľstva. Nuž, takéto perspektívy majú naši Slováci, slovenská kultúra a slovenský jazyk v súčasnom Maďarsku.

J.B.: Ak to myslíme vážne s oživením slovenského života v Maďarsku, tak pomoc zo Slovenska by sa mala zamerať predovšetkým na podporu pôvodnej slovenskej tvorby a jej tvorcov. Aký je v súčasnosti stav slovenskej literatúry a slovenských časopisov v Maďarsku?

G.P.: V roku 1981, podľa vzoru nemeckej a chorvátskej literárnej organizácie, sme s jedenástimi členmi založili *Literárnu sekciu* pri Demokratickom zväze Slovákov v Maďarsku. Začali sme systematicky a organizovane pracovať. Každý z nás vydal dve – tri zbierky básní, krátkej prózy, ba aj román. Počet členov Literárnej sekcie sa čoskoro rozšíril na šesťnásť. Ja som bol predsedom a Ondrej Medveď tajomníkom. Napriek finančným problémom začala sa naša činnosť sľubne rozvíjať. V roku 1994 rozšírila Literárna sekcia svoje členstvo aj o umelcov a zmenila sa na *Združenie slovenských spisovateľov a umelcov*. Nebolo nám však súdené osláviť desaťročie založenia a v roku 2002 predseda združenia, Michal Hrivnák, ukončil jeho činnosť. Nedostatok financií nás zrazil na kolena. Alexander Kormoš výstižne komentoval vzniknutú situáciu: „maďarská politika vždy a presne vedela, čo nám najviac škodí.“ Totiž, bez finančnej podpory štátu boli naše literárne spolky a organizácie spisovateľov, vrátane časopisov, odsúdené na živorenie a zánik. Z pôvodných šesťnásť členov sekcie žijú v súčasnosti už len šiesti. Tí, ktorí ešte literárne tvoria majú už okolo 80 rokov. A náhrada za nich je veľmi malá. Naše slovenské noviny a časopisy sa dajú spočítať na prstoch jednej ruky. Máme len jeden – jediný týždenník *Ľudové noviny* a dva časopisy: *Budapeštiasky Slovák* a v Békešskej Čabe vychádzajúci *Čabän*. Okrem toho vydávame ešte dve ročenky: *Náš kalendár* a *Čabiansky kalendár*. Je to však veľmi málo. Usilujeme sa, aby časopisy, ktoré ešte vychádzajú, prezentovali najmä našu vlastnú tvorbu. Je veľmi dôležité, aby mladí, začínajúci slovenskí prozaici a básnici mali možnosť publikovať svoje prvotiny. Tu by nám snád' mohol pomôcť a vyjsť v ústrety aj Spolok slovenských spisovateľov.

J.B.: V akej situácii sa v súčasnosti nachádza slovenský spisovateľ v Maďarsku?

G.P.: V ťažkej a zložitej. Niet mu čo závidieť. Pracuje vlastne zadarmo. A aj keď má šťastie a získa finančnú podporu na vydanie svojho diela, vždy sa zdôrazňuje, že financie sa môžu použiť len na krytie tlačiarenských nákladov, ale nie na autorský honorár. Jedinou odmenou za prácu je radosť z toho, že slovenská knižka vôbec uzrela svetlo sveta. Ale z tejto radosti sa človek ani nenaje a ani si nezaopatrí svoju rodinu. Tak to vyzerá, že písať slovenskú prózu a slovenskú poéziu je v Maďarsku taká naničhodná práca, že nestojí ani len za deravý groš. Časť z vynaložených finančných prostriedkov by sme mohli získať napríklad z predaja našich kníh, lenže v Maďarsku publikácie národnostných menšín nie sú zaradované do predajnej siete. Máme úplne zviazané ruky, je to bezvýchodisková situácia.

J.B.: Slovákom v Maďarsku musí nevyhnutne podať pomocnú ruku materský národ. Slovenskí spisovatelia sú existenčne odkázaní na túto pomoc. Akú podporu očakávate od Slovenskej republiky?

G.P.: My sme to jasne deklarovali už pred tridsiatimi rokmi v *Zamlčanom protipóle*. Slovákom v Maďarsku by pomohlo, keby Slovenská republika uplatňovala voči maďarskej menšine taký národnostný štandard, aký uplatňuje Maďarsko voči svojej slovenskej menšine. Keby predstavitelia oboch spriatelených štátov sa dohodli, garantovali a uplatňovali pre svoje národnostné menšiny rovnaký rozsah národnostných práv a to na princípe rovného s rovným. Len na tomto demokratickom základe je možné budovať trvalé priateľské vzťahy. Maďarskí politici však princíp reciprocity odmietajú akceptovať, čo znamená, že nechcú vzájomnosť. A to či už v oblasti kultúrnej, alebo politickej. A kto nechce vzájomnosť, ten chce len jednostranné výhody. A tak, pokiaľ Maďari v Slovensku majú školy s vyučovacím jazykom maďarským, od materských až po univerzitu, Slováci v Maďarsku majú len takzvané „slovenské národnostné školy“, na ktorých sa v jazyku slovenskom vyučuje len slovenčina, ale všetky ostatné predmety sa vyučujú v maďarčine! Výsledkom takejto národnostnej politiky je, že pokiaľ v roku 1948 žila v Maďarsku takmer polmiliónová slovenská menšina, v súčasnosti oficiálny počet Slovákov v Maďarsku klesol na neuveriteľných 17 693 osôb (2001). Zdá sa, že vláda Slovenskej republiky berie síce na vedomie tieto nepriaznivé fakty, ale nič nerobí preto, aby sa zmenila naša katastrofálna situácia. Nedožaduje sa reciprocity, aby nám pomohla dostať sa

z terajšej bezvýchodiskovej situácie. Zahraniční Slováci, vrátane Slovákov v Maďarsku, sa, žiaľ, nikdy nestali prioritou žiadnej zo slovenských vlád. A práve v tomto spočíva základný rozdiel medzi Maďarskom a Slovenskom v ich prístupe k svojim krajanským komunitám. Navyiac, zmenila sa aj Matica slovenská, ktorá už nie je tou pôvodnou inštitúciou, akou bola kedysi. Necítíme jej pomoc a podporu, tak, ako to bolo v predchádzajúcich obdobiach. Súčasná Matica má už iné „priority“ než sú zahraniční Slováci, prestala sa o nás zaujímať.

J.B.: Ako hodnotíš, s odstupom tridsiatich rokov, Zamľčaný protipól? Bude 21. storočie znamenať definitívny zánik Slovákov v Maďarsku?

G.P.: Nuž, náš protestný list *Zamľčaný protipól* bol výkrikom topiacej sa národnosti: „Podajte mi má mamenka ručičku, já sa topím v tem najhlbšém rybníčku!“ – spieva sa v našej ľudovej piesni. A odpoveď matky je nečakane tragická: „A já ti hu má céruška nepodám,,,“ Ak sa v čo najkratšej dobe nič nezmení na našom postavení, tak Slováci v Maďarsku čoskoro podľahnú asimilácii a zaniknú ako národnostná menšina. Bol by som rád, keby si to konečne v Slovensku všetci uvedomili. Nám nepomôžu plamenné reči a sľuby, folklór a ani jednorazová finančná alebo materiálna pomoc. Slovenská vláda musí nevyhnutne vstúpiť do procesu revitalizácie slovenského života v Maďarsku, ktorý bude mať dlhodobý charakter. Minimálne jednu – dve generácie. V súčasnosti dosahuje asimilácia Slovákov v Maďarsku svoj vrchol a nezadržateľne sa chýli k svojmu koncu. Naša generácia národne uvedomelých Slovákov už vymiera a tí mladší hovoria už len po maďarsky. Nerád, veľmi nerád by som sa dožil takéhoto trpkého konca.

(Rozhovor s Gregorom Papučekom bol uverejnený v Literárnom týždenníku č. 19-20, 22. mája 2019. Prinášame jeho neskrátenú verziu rozšírenú o dokument Zamľčaný protipól)

Zamľčaný protipól

Ohlas na reláciu Maďarskej televízie Panoráma

Ohlas na reláciu *Panoráma* odvysielanú na I. programe *Maďarskej televízie* 3. apríla 1989, ktorá sa zaoberala osudom príslušníkov maďarskej národnosti na Slovensku. Autori zaslali tento svoj

príspevok ako otvorený list šéfredaktorovi Maďarskej televízie A. Chrudinákovi, predsedovi Maďarskej socialistickej robotníckej strany I. Pozsgaymu, predsedovi Národného zhromaždenia MLR M. Szűrösovi a šéfredaktorom ústredných denníkov Népszabadság a Magyar Nemzet.

Vážený pán Chrudinák!

My, v Maďarsku žijúci Slováci, sme s veľkým záujmom sledovali Váš program, vysielaný 3. apríla 1989 v relácii Panoráma pod názvom „Československo. Osud maďarskej národnosti“. A pravdepodobne nielen my. Veď zrýchlený priebeh udalostí vo východnej Európe sleduje celý svet s čoraz väčším záujmom. Zvlášť my, tunajší Slováci. Už aj preto, lebo maďarská menšina na Slovensku z určitého hľadiska je chtiac-nechtiac naším zrkadlom: Oni žijú na Slovensku a sú Maďari, my žijeme v Maďarsku a sme Slováci. Oni žijú na Slovensku preto, lebo štátne hranice sa tiahnu južnejšie od ich územia a my žijeme v Maďarsku preto, lebo štátne hranice sa tiahnu severnejšie od nás. Z tohto hľadiska sme rovnakí. A podobáme sa aj tým, že Maďarovi na Slovensku siahajú nohy po zem presne tak, ako v Maďarsku Slovákovi. I keď u nás sa zrodili osobitné teórie o tom, že nie sme rovnaké národnosti, lebo vraj „ich opustila vlasť zmenou hraníc, ocitli sa v zahraničí zostávajúc vo svojich sídlach, kým my sme sa z vlastnej vôle presťahovali do našich dnešných bydlísk, poddávajúc sa tak dobrovoľnej asimilácii! Len jedno nechápeme: odkiaľ sme sa to vystáhovali a kam sme sa to nastáhovali, veď sa to stalo ešte v rámci jednej a tej istej krajiny!? O tom ani nehovoriac, aké odlišné privilégia môže znamenať dnes, koncom 20. storočia skutočnosť, že maďarské masy „príchodom do vlasti“, alebo neskôr, útekem pred Turkami, sa dostali do oblasti slovenského etnika, zatiaľ čo my, Slováci, zostávajúc vo svojich sídlach, alebo práve v dôsledku preľudnenia, vyplývajúceho z vyššie uvedených príčin a úteku pred hladom sme dospeli tam, kde podnes žijeme?! Jedno je isté, my neuznávame také teórie, na základe ktorých by sme boli „oprávnenejšie“ asimilovateľní ako maďarská menšina na Slovensku. Ani jedna menšina nemôže mať predurčený osud asimilácie.

Za uplynulých 40 rokov sa u nás sotva stalo niečo, čo by bolo hatilo, alebo hoci len trošku spomaľovalo asimiláciu slovenskej národnosti. Zašli sme už tak ďaleko, až máme obavy, že túto vážnu chybu čoskoro nebude možné napraviť. „Avšak náš zánik – podľa povahy politických spojených nádob – nepríspeje k dobrému pocitu Maďarov na Slovensku“ (László Dobos, Magyar Ifjúság, č. 9/1989).

K vášmu vysielaniu máme výhrady, keďže:

1. a) objektívne podporuje asimiláciu oboch spomínaných národností;
2. b) je krajne naivný, keď hovorí o polarite tak, že si jeden z pólov (v Maďarsku žijúcich Slovákov) vôbec nevšíma. Ale veď severný pól sa bez južného nedá definovať! V porovnávaní s čím je severný pól severným, ak nejestvuje jeho protiklad: pól južný?
3. c) každej strane škodí: maďarskej väčšine, maďarskej menšine na Slovensku, ale aj nám, Slovákom v Maďarsku;
4. d) ešte viac dezinformuje tú časť širokej maďarskej verejnosti, ktorá prax maďarskej národnostnej politiky, nech je to hocijako divné, pozná takmer iba z neopodstatnených prejavov Otta Habsburga.

Súhlasíme s tým, že „nadišiel čas, aby sme sa poučili z chýb minulosti, z histórie – a aby sme konali!“ Ale takto?

V roku 1848 krátkozraká maďarská národnostná politika najprv odpudila od seba všetkých potenciálnych spojencov (pozri materiály bratislavského krajinského snemu v r. 1848), a keď Maďari ostali už len celkom osamotení, vystúpili proti Rakúsku. Na bravúrny čin to nie je zlé, ale na metódu je to slabé. I keď aj napriek tomu mnohí národnostní príslušníci bojovali na strane Maďarov, väčšina národností sa bojov nezúčastnila, časť bojovala proti, a boj za slobodu neuspel.

Ani po vyrovnaní r. 1867 Slováci sa nemienili odtrhnúť od Uhorska. Žiadali si autonómiu, no nedostali ju. Miesto toho uhorské orgány zatvorili zo slovenských halierov postavenú Maticu a všetky tri slovenské gymnáziá, a dôsledne pokračovali v pomadžarčovaní. Po tom všetkom nebolo náhodné, že po rozpadnutí monarchie Slováci si radšej zvolili žiť v spoločnom štáte s Čechmi.

Povedzte nám, z ktorej časti Vášho programu vysvitá, že by ste sa boli poučili z chýb minulosti, z chýb histórie? Nie násilím, nie štváním, lež iba otvoreným srdcom a rozumom sa dajú riešiť problémy národnosti. O tom hovoril už aj Oszkár Jászi.

Hovoríte, že je „veľmi dôležité kriticky bilancovať“. My súhlasíme. Lenže tu zase chýba ten protipól: sebakritika. Kritika bez sebakritiky je iba jednostranným nezodpovedným vyčítaním!

Vy ste sa „s ľudovou diplomaciou vydali na cestu dozvedieť sa, ako ľudia, aj ako Maďari“. Ale na jednu veľmi dôležitú vec ste zabudli! Skôr než by ste sa boli vydali na cestu, zabudli ste sa pozrieť, ako žijú v Maďarsku bratia tamojších Slovákov. Keby ste to boli urobili, ihneď by ste boli videli, že v porovnaní s nami sa Vaši bratia majú celkom dobre, neporovnateľne lepšie ako my tu. Ukážky zo Sedmohradska pokladáme za úder pod pás, lebo ste

použili na vzburdenie protislovenskej nálady takú pasáž, ktorá so Slovákami nemá nič spoločného. Aj napriek tomu nesúhlasíme s tými, ktorí sa Vám vyhrážali v anonymných listoch. Avšak tomu, že Vás obviňovali z rozdúchavania nacionalizmu, sa už ani my nečudujeme.

Konštatujete: „Aj predtým zastrašená, takmer trištvrte miliónová maďarská menšina sa prebúdza.“

Dá sa to tak povedať. Len či sa to oplatí? Lebo ak vy môžete hovoriť, tak môžeme aj my. Ako dlho bola zastrašená tá malá časť Maďarov, ktorá žila na Slovensku? Dva roky? Aj keď nesúhlasíme ani s takým krátkodobým zastrašovaním, toľko zato už aj len kvôli objektivite musíme poznamenať, že to zastrašovanie existenciu celého maďarského národa neohrozovalo. Celý slovenský národ viac než sto rokov bol v takom ohrozenom položení, a išlo už o jeho existenciu! Po Trianone tá časť Slovákov, ktorá ostala v Maďarsku, sa znovu ocitla v ukrutne ponižujúcom položení, a zase nie na dva, lež na 27 rokov! Príliš „ľahké“ sú tie dva roky (bársaké ťažké boli pre tých, ktorí ich pretrpeli) v porovnaní s našimi cca 150 rokmi. Nie je ťažké uznať, že tieto dve veci sa nedajú merať na jedných váhach. Poznamenávame, že práve podstatný rozdiel v rozsahu a v trvaní ohrozenosti je príčinou toho, že kým my, v Maďarsku žijúci Slováci, trpíme nedostatkom sebavedomia, zatiaľ značná časť našich na Slovensku žijúcich osudových druhov trpí na značný prebytok sebavedomia (napr. nie je ochotná osvojiť si slovenský jazyk). A aby sme hovorili nielen o minulosti, národnostná politika Maďarska aj dnes v neobyčajnej miere zneužíva nedostatok sebavedomia našej národnej menšiny. A necení si ani tú skutočnosť, že československý štát v r. 1968 nielen veľmi veľa deklaroval, ale v skutočnosti aj veľa dal Maďarom žijúcim na Slovensku.

Oni sa prebúdajú. A my tu stále ešte spíme. Nám uspávacie prášky trocha predávkovali. Smutné je len to, že u nás v Maďarsku si v súvislosti s národnosťami mnohí myslia, že lekár, ktorý takto predávkuje uspokojuivo vyrieši osud chorého. Jedno je isté: nikdy viac nebude mať poruchy identity.

Maďari na Slovensku si „žiadajú svoje ľudské a národnostné práva. Viac demokracie a viac slobody. Ak sa totiž vyučovanie v materinskej reči spochybní, alebo sa postupne zruší, to nevyhnutne povedie k zakrpateniu maďarskej jazykovej kultúry, k chradnutiu národnej identity“.

Znie to tak, ako keby ste boli analyzovali a zhrnuli situáciu Slovákov žijúcich v Maďarsku. Lebo u Maďarov na Slovensku ste zatiaľ ešte veľa takých skúseností získať nemohli, veď tam nájdete veľa takých národnostných

ustanovizní, akých u nás niet, a ani nikdy nebolo. Napríklad komárňanské maďarské divadlo, ktoré je oblastné, putuje po okolí a div divúci, môže tam aj vystupovať, lebo existujú domy kultúry, javiská v Maďarmi obývaných obciach. Aj my sme mali divadelníctvo (pravda len ochotnícke): v Békešskej Čabe, v Slovenskom Komlóši, v Pitvaroši atď. – do r. 1947! A práve v tom čase, keď „nám už bolo lepšie“, odrazu zanikli. Dodnes ich niet. Herci slovenského pôvodu (Juraj Meliš, Zuzana Ďurkovičová, Adam Svitek /Szirtes/ atď.) zveľaďujú slávu maďarského divadelníctva. I keď, verte nám, aj my by sme v divadle radi počuli slovenské slovo.

Hovoríte, že títo „horniacki“ (!) Maďari majú takú „nedelňú materinskú reč“. Že „v nedeľu je rodina pospolu a zhovára sa po maďarsky. Po maďarsky hovorí aj farár v kostole“. Príčinu k ohromeniu budete mať vtedy, ak sa v nedeľu maďarská matka (alebo otec) bude po slovensky prihovárať svojmu dieťaťu, a ono nebude rozumieť, čo hovorí matka otcovi, ak sa budú zhovárať po maďarsky! Žiaľ, my už vieme, čo znamená vychovať v slovenskej rodine dieťa, ktoré nevie po slovensky. A ani v našich kostoloch nehovorí farár našou materčinou ani len vo sviatočné dni. Ba čo viac, nedávno sa stalo, že počas omše, keď veriaci spievali po slovensky, sa farár ozval: „*Máme maďarských hostí, spievajte po maďarsky!*“ A veriaci, keďže sú nevedomelí, poslúchli. Lebo „v našej vlasti si vyžiadalo veľa pozornosti a veľa trpezlivosti, kým sa rôznym tunajším národnostiam podarilo zabezpečiť rovnaké práva a možnosti, a príslušné záruky zakotviť v zákone. Vlastne za posledné dve desaťročia sa stali skutočne činnými, organickými, a predsa samostatnými časťami maďarského verejného života tie spoločenstvá, ktoré využívajú – lebo môžu využívať – možnosti výuky v materinskej reči, pestovania a zachovania svojej národnej kultúry. Tento proces, ktorý sa u nás nedávno odohral, zahojil rany minulosti, odstránil skamenelú nedôveru, podozrenie, a učinil plodnou spoluprácu rôznych národností žijúcich v jednej vlasti, zvýšil pocit našej zodpovednosti za Maďarov mimo našich hraníc, za ich úspechy a vývoj ich menšinového osudu“ (Tibor Thurzo, Magyar Nemzet, 14. 2. 1987).

Vidíte, pán Chrudinák, aký pekný sen mal pán Thurzo roku 1987! A ako dobre, že pred verejnosťou celej krajiny miesto nás povedal, že my, národnosti, sa dobre cítime! On to už vie! Veľká škoda, že z tohto „sna“ nie je nič skutočnosťou. Ale oplatilo by sa raz rozlúštiť, čo vlastne znamená, ak niekto v Maďarsku tak pekne sníva o národnostných záležitostiach.

Veľmi pekne sa vyjadrujete, keď hovoríte: “A potom čarovným prúťikom internacionalizmu premenili vysneného kráľoviča na žabu.” Veru tak. Ale po príklad ste nemuseli ísť na Slovensko. Tu na mieste, by ste boli našli aj lepší.

Nemôžeme vedieť, od čoho ste taký smelý, že máte odvahu na takúto výzvu: „Ale načrime k tomu trocha do histórie!“ A začínate letom 1944.

Pane, veď história sa začína nie tam. Ani len história tých protikladov národ – národnosť, o ktorej sa tu hovorí. Mali ste začať tak rokom 1790! Alebo materiálmi posledného krajinského snemu slávnych Stavov a Rádov, ktorý sa konal r. 1847 v Bratislave! Lepšie urobíte, ak uznáte, že operovať proti nám krivdami zašlých čias je pokus beznádejný. My by sme mohli uviesť nepomerne viac a ťažších krívd. Preto radšej prijmite náš návrh: I keď skúmame tie zašlé časy, lebo poznať ich musíme, nevyužívajme proti sebe naše niekdajšie krivdy, lebo to nevedie k zahojeniu našich dnešných bolestí.

Po Vašej otázke „Ale čo čaká našich vnukov?“ sa sťažujete, že v posledných troch desaťročiach na Slovensku zaniklo 233 maďarských škôl. Viete vy, koľko slovenských škôl je v Maďarsku? Bolo to spolu 5 (t.j. päť) základných škôl. Aj to len v rokoch 1949 až 1960. Vtedy tí „kompetentní“ usúdili (miesto nás), že ich nepotrebujeme. Odvtedy nemáme ani jednej.

Vy sa sťažujete, že z 18 tisíc maďarských škôlkárov takmer jedna tretina chodí do slovenských škôlok. Tým však zároveň vypovedali aj to, že na Slovensku vyše 12 tisíc maďarských detí chodí do maďarských materských škôl! Viete koľko slovenských detí chodí v Maďarsku do slovenských škôlok? Budete prekvapení: ani jedno!

Vy sa sťažujete, že „Ministerské nariadenie, upravujúce školský zákon vydaný pred 10 rokmi, povoľuje v jednotlivých okresoch iba po jednom maďarskom gymnáziu! Viete koľko slovenských gymnázií je v Maďarsku? Neprekvapte sa: ani jedno! Iba 10 rokov sme mali 1 gymnázium a 1 učiteľský ústav, pravda, nie v každom okrese, lež v celej krajine! Aj to sa u nás považovalo za veľa, a – zrušili to.

Ale boli by sme nespravodliví k tunajšej národnostnej politike, keby sme tvrdili, že v oblasti výuky sme nič nedostali. Máme dve inštitúcie, pri vchodoch do ktorých sú tabule s takýmto dvojjazyčným nápisom: „Všeobecná škola a gymnázium s vyučovacím jazykom slovenským“. Jedna je v Budapešti a druhá v Békešskej Čabe. Avšak v týchto školách sa po slovensky vyučujú iba 3 predmety! Všetky by to bola veľká urážka, keby podľa maďarského príkladu aj na Slovensku „zabezpečili“ maďarskej menšine takéto školy? Dúfame že tomu tak nebude. Ale k tomu by sa aj u nás malo urobiť viac, než je toto lacné pseudoriešenie.

Podľa László Dobosa, ktorý mimochodom bol aj národnostným ministrom na Slovensku (pán Chrudinák, ukážte nám aspoň jedného človeka, ktorý bol v Maďarsku národnostným ministrom!) „v poslednom desaťročí o nich utvárané situačné obrazy sú skresľované smerom k skrášľovaniu“. U nás boli za posledných 40 rokov obrazy o nás celkom skreslené, a takými ostali až podnes. Lebo ak sa u nás spomenú národnosti, vzťahuje sa to v prevažnej väčšine na Maďarov žijúcich mimo našich hraníc. O nás sa mlčí. Nemôžeme vynechať tú Vašu vetu, podľa ktorej „... čestný človek len o svojej hanbe mlčí“.

Teda v tom je príčina toho veľkého mlčania! Nuž áno. Avšak nájde sa ešte aj poriadny človek, ktorý pred čitateľskou verejnosťou aj miesto druhých uzná: „... Máme sa za čo hanbiť“ (Magyar Nemzet). Ale potom ako chápať to Vaše rozhorčenie? Žijete tu, v Maďarsku, a nepoznáte situáciu u nás žijúcich národností? Aby ste mali aspoň akýsi náhľad o nej, pozrite si porovnanie v pripojenej tabuľke.

	Maďari	Slováci
	na Slovensku	v Maďarsku
Obyvateľstvo	559 490	110 000
Materské školy	386	-
Základné školy	131	-
Výpomocné stredné školy	31	-
Odborné stredné školy	22	-
Odborné školy	25	-
Gymnázia	18	-
Divadlá	2	-
Samostatné národnostné vydavateľstvo	1	-
Väčšinové vydavateľstvá vydávajúce aj národnostnú literatúru, noviny, časopisy	6	1 (od r. 1975)
	24	1 + 1 (od nov. 1988)

Na prvý pohľad je nápadná asymetria na úkor v Maďarsku žijúcich Slovákov. Bez ohľadu na to maďarská tlač túto situáciu hodnotí nasledovne: „Maďarsko predovšetkým praxou svojej vnútornej národnostnej politiky ukazuje príklad svojim susedom. „ (Magyar Nemzet, 9. nov. 1988). Nech Pán Boh chráni Maďarov na Slovensku pred tým, aby vedúci predstavitelia ČSSR chytili raz za slovo takýchto tárajov!

Vážený pán Chrudinák, možno teraz už chápete, za čo by sa – v porovnaní s tým „takmer ničím“, čo majú Slováci v Maďarsku, – mali maďarskí vedúci

predstavitelia poďakovať v Československu. Ba čo viac, teraz už musíte chápať aj to, prečo generálny tajomník Károly Grósz nemohol ešte viac žiadať pre tamojších Maďarov, než ako aj bez jeho žiadostí dostanú.

Vieme, že v záujme Maďarov žijúcich na Slovensku ste prehovorili nielen Vy. Urobil to aj dr. Zsolt Zétényi v otvorenom liste generálnemu tajomníkovi Károlyovi Grószovi. Vymenúva tam veľa sťažností a nakoniec píše: „Preto žiadame a očakávame, aby MSRS a jej generálny tajomník aj v otázkach týkajúcich sa osudu maďarskej menšiny postupoval tak, aby jeho postup a postoj nenarúšali záujmy maďarského národa, jeho národné sebavedomie, ale naopak: nech odzrkadľuje pevný úmysel všetkými prostriedkami uľahčiť osud maďarských menšín.“ Dá sa predpokladať, že píše tak preto, lebo vďaka „dobrej tunajšej informovanosti ani on nepozná (alebo nechce poznať?) pravú tvár národnostnej politiky Maďarska, a preto nevidí od slnka jasnejšie súvislosti.

Prehovorili aj „o osud národnostných škôl sa obávajúci pedagógovia“. Ak vôbec niekto, potom oni vedia, že „Kľúčovou otázkou zachovania národnosti je školstvo“. Samozrejme, to vieme aj my. Preto už vyše 20 rokov prosíme a žiadame, aby aj nám postavili v Budapešti poriadnu školu. Vyše 20 rokov – márne!

Na Slovensku existuje vyučovanie v maďarskej reči. Ale Maďarsko je jediný štát v stredovýchodnej Európe, ktorý má školy s vyučovacím jazykom národnostným iba na papieri, čiže v skutočnosti ich nemá. Za takých okolností je ťažko kdekoľvek prehovoriť v záujme maďarskej menšiny!

„Podstata väzí v tom, či sa bude dať presvedčiť vedenie miestneho (okresného) školstva, že budúcnosť Československa záleží nie na asimilácii národnosti“ – píšú pedagógovia. Podľa našej mienky takúto skutočnosť by mali uznať predovšetkým tam, kde sú s asimiláciou národností v najpokročilejšom štádiu, kde niet ani jedinej školy s vyučovacím jazykom národnostným, ani jedného národnostného vydavateľstva, kde aj z tých najzávažnejších vecí (škola, tlač...) je nanajvýš len jedno na ukážku, aby sa nedalo povedať, že tam nie je nič. Taká krajina je medzi zainteresovanými socialistickými krajinami len jedna: Maďarsko.

Podľa B. I.: „... to, čo sa s Maďarmi na Slovensku stalo za uplynulých 20 rokov, nebolo príliš viditeľné, senzačné. Bolo to jednoducho len tragické“. Avšak ani jediným slovom sa nezmieňuje o tom, ako by kvalifikoval to, čo sa za uplynulých 40 rokov stalo so Slováckmi v Maďarsku! Ako keby sme my neexistovali. Lebo to, čo sa stalo s nami, bolo ešte menej viditeľné! Prázdne

reči a samolúbe heslá (niektoré z nich aj tu citujeme) to tak zakryli, že aj v samotnom Maďarsku to sotva niekto zbadal, azda len tí najuvedomejší príslušníci národnosti a ich materského národa. Keby okolo nás žijúce maďarské menšiny boli mali za posledných 40 rokov len toľko práv a možností, len toľko škôlok, škôl, divadiel, vydavateľstiev, časopisov atď., ako mali národnostné menšiny v Maďarsku, ani ony by už tak pekne neovládali svoju materčinu. Niet múdrej ani hlúpej národnosti. Je len národnosť. Je však nešťastná národnosť, ako napríklad Slováci v Maďarsku, ktorí k zachovaniu svojho národnostného bytia nemajú zabezpečené ani tie najzákladnejšie podmienky, a je menej nešťastná národnosť, ako napríklad Maďari na Slovensku, ktorí ešte aj dnes majú neporovnateľne viac zabezpečeného, ako všetky národnosti v Maďarsku dohromady.

My, v Maďarsku žijúci Slováci, neželáme maďarskej menšine na Slovensku, aby ich raz postihol náš osud, aby Československo nasledovalo prax národnostnej politiky maďarského štátu. Nepravíme zlé našim osudovým druhom. Tým viac si želáme, aby maďarský štát nasledoval prax československej národnostnej politiky, alebo aby jednoducho len konal to, čo vraví. Lebo praxi „iné vravieť a inak konať“, alebo vodu kázať a víno piť už ukrutne vytrčajú kopytá. Rozhliadnite sa po našich slovenských dedinách. Kde sú slovenské škôlky či školy? Ak nájdete čo len jedinú, ukážte ju aj nám, pán Chrudinák!

Po tom všetkom nevieme, čo si myslieť, keď z úst Mátyása Szűrösa počujeme, že: „Koncom XX. storočia si nemôže nárokovať úctu štátov sveta tá krajina, ktorá nezabezpečuje národnostiam práva, ktoré im patria.“ Lebo ak vedenie Maďarska si je vedomé tejto všetky pochybnosti vylučujúcej pravdy, potom musí vedieť aj to, že doterajšiu prax svojej národnostnej politiky bude musieť veľmi rýchle a radikálne zmeniť, keďže pri doterajšej praxi nemajú národnosti v Maďarsku žiadne šance na zachovanie svojej identity.

Ak niečo ohrozuje bytie maďarskej menšiny na Slovensku, tak to je asimilácia Slovákov v Maďarsku. Lebo jedno je isté: rozkvet maďarských menšín mimo našich hraníc za podmienok asimilácie našich menšín je iluzórna predstava. Je pravda, že Československo sa zatiaľ ešte pridrižiava toho aj u nás hlásaného neudržateľného princípu, podľa ktorého „treba prijať ako skutočnosť, že usporiadanie pomerov národnostných menšín je vnútornou záležitosťou každej krajiny“ (Tibor Thurzo, Magyar Nemzet, 14. 2. 1987). Ale dokiaľ? Maďarsko (ako to aj Váš televízny program pekne ukazuje) už neprijíma tento princíp. My, Slováci v Maďarsku, dúfame, že

podľa Vášho príkladu raz sa aj náš materský národ prebudí a opýta sa, čo ste urobili s jeho príslušníkmi, kam sa podel v Maďarsku ten ani zďaleka nie malý počet Slovákov, o ktorom hovorí oficiálna štatistika, alebo hoci aj váš vlastný hanblivý odhad. Čo mu poviete? Že oni sami si vybrali spomedzi slovenského a maďarského jazyka ten krajší? Alebo si vyberiete zo zásuvky ten „vážny“ argument, ktorý v roku 1847 odznel na krajinskom sneme v Bratislave, že „oni sami sa chceli pomadžarčiť“? Ak iste budete s nami súhlasiť, pán Chrudinák, že by to na konci XX. storočia znelo už trochu čudne.

Aby náš obraz pred maďarskou verejnosťou nebol natoľko zdeformovaný a jednostranný, žiadame vedenie maďarskej televízie, aby po nespočetnom množstve Vašich programov, ktoré sa zaoberali maďarskými menšinami mimo Maďarska, konečne predstavili aj nás, Slovákov v Maďarsku, a samozrejme aj ostatné tunajšie národnosti! Len nie tak jednostranne, ako ste to urobili vo Vašom na Slovensku nakrúcanom programe.

Nechceme sa predstaviť maďarskej verejnosti ani v krajšej, ani v pochmurnejšej farbe, lež reálne, podľa skutočnosti. Máme právo na to, aby si o nás konečne mohli utvoriť pravdivý obraz. A na to má právo aj maďarská väčšina. Dokonca vyžaduje si to aj česť, statočnosť.

Budapešť, 24. mája 1989

Gregor Papuček,
člen predsedníctva,
predseda masovokomunikačného výboru DZSM

Štefan Kraslán,
tajomník Literárnej sekcie DZSM

Alexander Kormoš,
predseda Literárnej sekcie,
šéfredaktor časopisu SME

Alexander Zderka,
predseda Prírodovednej sekcie DZSM

Imrich Fuhl,
redaktor týždenníka Ľudové noviny
a časopisu SME

Zdroj : <https://www.hlavnespravy.sk/princip-reciprocity-ako-jediny-ucinny-nastroj-dokaze-zastavit-asimilaciu-slovakov-v-madarsku/1763987>